Ак кар яткан дала дәрьядай киң, очсыз-кырыйсыз булып тоела иде. Күк йөзе аяз, кояш тарау яктылык белән өртелеп кенә күренә. Ак моңсулыкта салмак кына кыңгырау чыңлавы, чана табаннары чыжылдавы, кар шыгырдавы, ара-тирә ат пошкырганы, кешеләрнең өзек-өзек сөйләшкән, көлеп куйган тавышлары ишетелә.

Читендә сирәк-мирәк шәрә куаклар тырпаешкан, ялгыз агачлар басып торган кышкы юл буенча дистә чамасы җигүле ат олавы көнчыгышка таба бара иде. Тәбәнәк кар көртләре кашында җәяүле буран көдрәләре бөтерелә, сыртлары бәсләнгән атларның танауларыннан пар бөркелеп чыга, җил аларның ялларын тузгытып җибәргәли, чана чыбылдыкларына, йөкләргә, учлап, кар сипкәли. Уң яктан искән җилгә каршы, канатларын авыр кагына-кагына, олауга аркылы юнәлештә ялгыз козгын очып үтә, аның коңгылдавы ишетелеп кала.

Олауның урта бер өлешендә туры ат җигелгән чыбылдыклы чана бара. Ул чана артына тагын бер затлы чана тагылган. Аңа төенчекләр, тулы капчыклар, әрҗәләр төяп бәйләнгән, аларны кар сарган. Башына колакчыны бәйләнгән бүрек, кулына тире бияләй кигән, якасы һәм җиңе камалы төлке туны өстеннән толып бөркәнгән, сакалы-мыегы бәсләнеп каткан, дилбегә тоткан Сафиулла – казанчы Алты-биш Сапый, – козгынны карашы белән озатып калганнан соң:

– Һи, үләт кыргыры! Кем башына каркылдый бу, ә? – дип куйды.

Аңа каршы бер хатын-кыз салкында карлыкканрак тавыш белән:

– Алла сакласын! – дип аваз салды.

Сафиулла, толып якасын кайтара төшеп, артка каерылып карады.

Чыбылдык астында, әрҗә һәм төенчекләр белән уратылган яшел печәнне чокырлап ясаган урынга яртылаш күмелеп, хатыны Фатыйма утырган. Ул да толып бөркәнгән, бүреге өстеннән бәсләнгән, чуклы йон шәл япкан. Аның куенында башына сырган бүрек кигән бер баланың зур кара күзләре елтырап тора иде.

Ат пошкырып җибәрде. Чана кинәт тартылып китте. Дуга кыңгыравы чыңлады. Бер генә мәлгә әйләнә-тирәне тынлык басты. Ләкин шундук җанлану сизелде, тавыш күтәрелде. Сафиулла юлчылар өстенә егылудан дилбегәгә генә тотынып калды. Аты, колагын шәңкәйтеп, янга каерылып карады. Аның сулышы тирәнәеп, танавыннан чыккан тыны киңәеп киткән. Сафиулла, чыбылдык астыннан сузылып, аты каерылган тарафка караш ташлады.

Ул якта — утыз сажиннар ераклыктагы үр кашында — бүре утырып тора иде. Ялгыз бүре, танавын күккә чөеп, кыска гына итеп улап куйды. Алда, аннары артта, каударланып, ике эт өрергә тотынды.

— Бүре бар! — диде Сафиулла.

— Ләхәүлә вә лә куәтә, — дип укынды хатын. — Үзең сакла, Ходаем!..

Аларның туры аты алдындагы чанада утырган көрәк сакаллы урыс чукынып куйды.

Сафиулла, ятып диярлек үрелеп, чана алдындагы печән арасыннан авыр чылбырлы чукмар суырып чыгарды да, бияләен салып, аның тимер сабын җайлап тотты. Ул арада елтыр күзле малай ни торырга, ни посарга белмәгән хатынның куеныннан шуып чыкты да, үрәчәгә ябышып, якты кар өстенә күләгә салып торган бүрене карашы белән эзләп тапты.

Олау башындагы пар атка җигелгән яхшы кошёвкада ике хәрби утырып бара иде.

— Попридержи коней! — дип кычкырды аларның сакал-мыегы бозланып каткан өлкәнрәге кучер солдатка.

Атларны тыйгач, олау туктап калды.

Ул арада хәрбиләрнең яшьрәге — нечкә генә мыегына фәкать юка бәс кенә кунарлыгы — елгыр гына сикереп төште дә, шундук винтовкасының затворын коргач, җәһәт кенә бүрегә төбәде.

Ату тавышы яңгырады. Өлкән офицер янәшәсендәге хатын-кыз күзен йомып, колагын томалады. Тик аткан чакта әллә шинель бөркәнчеге, әллә шул мәлдә йөзенә сибелгән учма кар комачауладымы, яшь хәрби бүрегә тидерә алмады.

Янәшәдәге куаклыктан бер көтү кызылтүш пырылдап күтәрелде дә, түбәнтен генә очып, әрәмәлектә күздән югалды. Ә бүре акрын гына аякларына күтәрелде дә ашыкмый гына үр артына төшеп китте. Анда аны тагын икесе көтеп тора иде.

— Ах, чёрт! Промазал! — диде яшь офицер, җилгә кырын төкереп.

— Растяпа ты, однако, Михаил Семёныч!

— Позёмка, — диде яшь офицер һәм, җилдән ышыкланып, папирос кабызды. — Уж не обессудьте.

— Смотри, милостивый государь! Как бы супруге так же не промазал по приезде, — диде өлкән офицер, гөлдерек тавыш белән көлеп. Аннары, кучер солдатның иңенә кагылып: — Трогай, голубчик! — дип боерды.

Тук пар атлар, пар бөркеп, гаярь генә кузгалып киттеләр. Алардан соң берәм-берәм арттагылары да купты. Яшь офицер папиросын соңгы тапкыр суырып алгач, читкә атты да барган шәпкә, винтовкасын урнаштырып, кошёвкага сикереп менде.

— Вожак был, ваше благородие, — диде ул үкенечле тавыш белән һәм тагын бүре күренгән якка борылып карады.

— Думаешь, со своей стаей пожаловал?

— Непременно-с.

— Вожак, да не наш!..

— Мәми авыз, — диде Сафиулла. — Тигезә алмады.

Аларның алдындагы йөк хуҗасы аңа таба борылып сүз катты:

— Коленки, кажись, задрожали, а, Сафи!

— Да уж! — диде Сафиулла, аңа чукмарын күрсәтеп, һәм, аны печәнгә яшергәч: — Я шесть волк бил, Кузьмич, — дип өстәде.

Аларга да кузгалырга чират җитте.

— Слыш-ка сюда, Сафи! — диде рус йөкчесе.

— Чава ышшы?

— Что-то стало холодать.

— Скуры дума будем, Алла бирсә.

— Вот именно. Поди, пересядь сюды.

— Зачем?

— Да ведь промазал, будь он неладен! А нам бы малость и мазнуть не грешно...

Сафиулла бер хатынына, бер малайга карап алды.

— Мәле, Габдуллаҗан, шәкерт булсаң да, ат тота беләсеңдер?

— Белми ди, бар! — диде малай һәм, куанычын яшерә алмыйча, дилбегәне тизрәк кулына алды.

— Ни диюең, тозсыз? — диде хатын канәгатьсез төстә. — Баланы туңдырасың ич! Җизнәсенә ничек җавап тотарсың?.. Урыныңа кереп утыр, Габдуллаҗан!

— Әй лә! Анда аяк ойый. Минем тышта җәяүләп йөгерәсем дә килә әле.

— Йөгерер чагың алда әле, бала, алда, — диде хатын моңсу тавыш белән һәм печәнгә чума төшеп утырды.

Сафиулла толыбын иңеннән төшерде дә, малайга җайлап япкач, үрәчәгә тотынып, тышка сикерде һәм урыс чанасын куып китте.

— На, малкай! — диде малай көр тавыш белән, дилбегәне кагып.

Дөнья, әйләнгән кебек, акрын һәм тын гына артка таба шуа бирде. Җил кешеләр тавышын, өзеп-өзеп, бер калкулыкта тибрәлгән кылганнар арасыннан шудырып чыгаргач, җәяүле кар белән бергә далага тарата иде. Малай, шул кылганнарны карап бара торгач, үзен шулар арасында күлмәкчән, чалбардан гына яланаяк каядыр йөгерә дә йөгерә, тыны бетеп егыла, аннан тагын йөгереп китә, ауный, торып, аларны бәләкәй кулы белән иркәли, нәрсәгәдер сөенгән сыман көлә, аннан ары, тезен кочаклаган килеш, шулар арасында тын гына уйланып утыра, күзеннән бите буйлап яшь тәгәри итеп күрде. Күрәсең, очсыз-кырыйсыз тоелган офыксыз карлы даладагы әлеге кылганнар уентыгы, әледән-әле учма-учма кар тузанының йөзенә сирпелеп, күзеннән яшь китергәне шундый хис кичерткәндер. Чыннан да, чана башында печәнгә һәм толыпка төренеп утырган бу малай үзе дә җилгә һәм кар себерүенә һәркайсы үзенә аерым каршы торучы әлеге кылганнарны хәтерләтә иде.

Казанчы Сафиулла белән олаучы Кузьмич салмак кына агылган олауның уртасында барган чанада стаканнан бер-бер артлы «ачы су» эчеп куйдылар, Сафиулла урыс олаучысы сузган дуңгыз маен капмады.

— Ат ите харуша, — диде ул, куенына тыгылып. — Казылык!

— Бля-ям! — дип сузды Кузьмич. — Отведал. В русско-турецкую войну. Впрямь яхши. С кониной холод нипочём.

Шулай гәпләшеп, аларның һәркайсы үз ризыгын чәйнәде.

— А малайка яхши, — диде Кузьмич, Габдуллага ымлап. — Дай Бог ему здоровья.

— Рәхмәт, Сабилий Кузьмич.

Сафиулла артсыз чанадан ашыкмый гына төште дә, атын уздырып җибәргәч, тәртәләреннән артка тагылган затлы чанадагы төенчекләрне ураган бауны тарткалап карады һәм үз чанасына менеп утырды.

— Бүре куркытмадымы соң? — дип сорады ул, малайдан дилбегәне алып.

— Әй лә! — диде Габдулла. — Бүре күргәнем бар инде минем.

— Кайда?

— Әтнәдә.

— Нишләп йөридерие соң ул анда? Бүрене әйтәм.

— Базарда ие ул.

Сафиулла көр тавыш белән көлеп җибәрде:

— Берәр сарык сатып алырга килгән мәллә?

— Аның үзен сатарга апкилгәннәрие. Бер урыс.

— Нигә алмадыгыз соң? Сиңа бүрек тектергән булыр идегез.

— Сәгъдетдин әти миңа анда бүрек алып биргән иде инде. Аннары — бишмәт. Киез ката да.

Сафиулла, үз-үзенә сөйләнеп:

— Сәгъдетдин әти, Сәгъдетдин әти, — дип кабатлады. — Мөхәммәтгариф әти, Мөхәммәтвәли әти... Күрсә дә күрер икән ятим башы. Инде менә Галиәсгар... Нишләр анда? Бусы җизнәсе генә...

Тын гына барган Фатыйма толыбын ачты да:

— Җәле, карт! Баланың башын катырма әле! — дип үрелде дә малайны үз алдына тартты.

— Карап барасым килә, — диде малай, аңа карышып.

— Туңарсың, — диде Фатыйма кырыс кына. — Җизнәң Галиәсгар туңдырмаска кушты.

— Монда шулай бүреләр күпмени? — дип сорады малай. — Казаннан чыкканнан бирле... дүрт тапкыр юлга төштеләр ич инде.

— Әй Габдуллаҗан! Дөньяда бүре бетә димени? Аның ике аяклылары күбрәк. Шуларыннан саклан син, шуларыннан...

Малайны Фатыйма үз алдына төреп утыртты. Ул арыган, талчыккан иде, ахрысы. Җай гына барган шәпкә, кыңгырау чыңлавына, кешеләрнең тонык кына булып ишетелгән сөйләшүләренә, кар шыгырдавы авазына изрәп йоклап китте.

Каршы килгән атлылар күренмәс булды: олау юл тоткан урынга — Җаекка якынлашты.

Олау башында барган хәрбиләрнең пар аты тояклары астыннан кар чәчә-чәчә юыртып ук китте. Сафиулланың туры аты бер мәлгә колагын шәңкәйтеп алды да, адымнарын кызулаткан башка атлардан калышмаска теләгәндәй, елгыррак атлап китте.